Redigeret af Mikkel Thorup og Morten Brænder

Antiterrorismens idéhistorie

Stater og vold i 500 år

Aarhus Universitetsforlag

ANTITERRORISMENS IDÉHISTORIE
STATER OG VOLD I 500 ÅR

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

ANTITERRORISMENS IDÉHISTORIE

Stater og vold i 500 år

Redigeret af

Mikkel Thorup & Morten Brænder

AARHUS UNIVERSITETSFORLAG

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

Antiterrorismens idéhistorie
Stater og vold i 500 år

© Forfatterne og Aarhus Universitetsforlag 2007
Omslag: Anne Marie Kaad

ISBN 978 87 7934 984 1

Bogen er udgivet med støtte fra
Augustinus Fonden
Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

INDHOLD

Forord *9*

1. DEL
INTRODUKTION: STAT OG TERROR

Staten og dens udfordrere – vold som terror eller krig *19*
Mikkel Thorup & Morten Brænder

Undtagelse og terror *41*
Mikkel Thorup & Morten Brænder

Terrorisme som mangel på kollektiv modning *57*
Jacob Alsted

2. DEL
SØRØVERE, LEJESOLDATER OG PRIVAT VOLD
IKKE-STATSLIGE VOLDSAKTØRER I STATENS FORMATIVE PERIODE (1450-1870)

Den fejdende adelsmand, den voldelige bonde og staten *69*
– 'terroristiske figurer' og 'antiterrorisme' i Danmark 1450-1650
Jeppe Büchert Netterstrøm

Lejesoldaterne i 1600- og 1700-tallet *81*
– fra terroriserende lejetropper til udskreven national hær
Lars Bangert Struwe

Pirater, barbarer og stater *93*
– om USA's første internationale antiterrorkrig
og Frankrigs algierske statsterror
Mikkel Thorup

Handelskompagniet British South Africa Company
som ikke-statslig voldsaktør 1889-1894 *107*
Casper J. Andersen

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

UDDRAG AF
Redegørelse for principperne i den politiske moral, som bør lede forfatningen *119*
18. pluviôse, år 2 (5. februar 1794)
Maximilien de Robespierre

3. DEL
GUERILLAER, ANARKISTER OG POLITISK TERROR
ANTITERRORISMEN OG DEN MODERNE NATIONALSTAT (1870-1989)

USA ser rødt 1919-1920 *129*
Carl Pedersen

Vold og statsmagt i Italien i den fascistiske æra *137*
Thomas Harder

Antiterrorismens algebra *149*
– statsopbygning og fjendebillede under Moskvaprocesserne 1936-38
Bertel Nygaard

De Røde Brigader og 'spændingens strategi' *159*
Gert Sørensen

I krig mod 'statsfjende nr. 1' *169*
– vesttysk terrorbekæmpelse i 1970'erne
Anne Sørensen

Fra amerikansk jihad til jihad mod Amerika *181*
– USA's partisankrig i Afghanistan 1979-1992
Lars Erslev Andersen

Revolution, terrorisme, banditvirksomhed (1869) *195*
Mikhail Bakunin

UDDRAG AF
Partisankrigen (september 1906) *199*
Vladimir Iljitj Lenin

Forsvar for volden (1908) *203*
Georges Sorel

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

UDDRAG AF
Min Kamp (1925) *205*
Kapitel 9 Grundtanker vedrørende SA's betydning og organisation
Adolf Hitler

UDDRAG AF
Strategiske problemer i Kinas revolutionære krig (december 1936) *209*
Mao Tse-Tung

UDDRAG AF
Konceptet om byguerilla (april 1971) *213*
Kapitel 5 Byguerilla
Rote Armee Fraktion

4. DEL
NYE TIDER, NYE TRUSLER?
ANTITERRORISME EFTER MURENS FALD (1989-)

Mellem Skylla og Karybdis: politisk aktivisme efter 11. september *219*
Thomas Olesen

Outsourcing af legitim voldsanvendelse *229*
– lejesoldatens genindskrivning i det statslige rum
Morten Brænder

Globaliseringens terrorister *243*
– anarkister, al Qaeda og gerningens propaganda
Mikkel Vedby Rasmussen

Antiterrorisme som regeringsteknik *253*
Mikkel Bolt

Gør krigen mod terrorisme retten tavs? *261*
– om undtagelser, krig og Højesteret
Emily Hartz

Det saudiarabiske kongehus og oppositionel islam
før og efter 11. september 2001 *271*
Søren Hove

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

Briller fra Den Kolde Krig *281*
– hvad har skabt Bush-regeringens opfattelse af terrorisme?
Jørgen Dragsdahl

Den dæmoniserende retorik *295*
– terrorismens konstruktion i politisk diskurs
Andreas Beck Holm

UDDRAG AF
The Turner Diaries (1978) *305*
Kapitel 6
Andrew MacDonald (alias William Pierce)

Erklæring fra Verdens Islamiske Front for jihad
mod jøder og korsfarere (1998) *311*
Osama bin Laden

UDDRAG AF
Tale til Kongressens to kamre og det amerikanske
folk (20. september 2001) *315*
George W. Bush

UDDRAG AF
Tale til Labour-partikonference (2. oktober 2001) *319*
Tony Blair

Forfatterne *323*

Noter *327*

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

FORORD

Diskussionen af terrorisme og antiterrorisme leder ofte til vanskeligheder. Den dækker over et komplekst historisk, begrebsligt, politisk og juridisk materiale, over skjulte manøvrer og tildækkede hensigter samt over et hyperpolitiseret og hypermoraliseret felt, hvor der vogtes over ethvert skridt, der tages, og enhver linje, der krydses. Denne bog ignorerer i en vis forstand farerne ved terrordiskussionen, idet den diskuterer terror og antiterror med de samme kategorier; den forsøger at anlægge et analytisk og historisk perspektiv på begge fænomener. Staten får dermed ikke nogen a priori særstatus i hverken empirisk eller moralsk forstand, hvad voldsanvendelse angår.

Det vil uden tvivl give anledning til kritik, hvorfor det er nødvendigt indledningsvist at slå fast, at vores formål ikke er at påstå nogen empirisk eller moralsk ækvivalent mellem staten og terroristen. Om end de ofte historisk og aktuelt har benyttet sig af samme metoder, så er staten – i hvert fald den demokratiske stat – kendetegnet ved at have borgernes sikkerhed som målsætning, den tilvejebringer en række sikkerhedsmæssige og velfærdsmæssige goder og adskiller sig således i funktionel henseende helt afgørende fra terrorgruppen. Det er derfor ikke vores hensigt at levere endnu en ensidig kritik af staten eller at bidrage til den i forvejen lange række af anfægtelser af det moralske grundlag for den nuværende krig mod terror, hvor nødvendige de end kan forekomme for demokratiets beståen. Det, der derimod er vores hensigt, er at rette fokus mod de begrebslige og historiske forudsætninger for etableringen af forholdet terror/antiterror, som det er vores påstand, er den moderne stat iboende. Vi har altså valgt at anlægge en idehistorisk vinkel på den globale antiterrorisme og spørge til dens mange forløbere og udgaver frem for at stille os analytisk tilfredse med den aktuelle og ahistoriske udlægning af dette forhold, der kendetegner den moderne selvforståelse.

Med andre ord er det vores hensigt at historisere terror- og terroristbegrebet. Det gør vi med den analytiske kategori 'terroristiske figurer', der angiver en parallelisering mellem den lange række af ikke-statslige voldsaktører, der har konfronteret staten. De har det ikke-statslige som distinkt fællestræk, men de deler også det forhold, at staten har forsøgt at anvende sin retslige, begrebslige og militære dominans til at kriminalisere disse voldsaktører på en måde, der forener dem som terroristiske figurer, det vil sige som ikke bare stående uden for det politiske fællesskab, men som værende i absolut modsætning til selve samfundsprincippet. Kategorien 'terroristiske figurer' tjener til at fortælle om den historiske udgrænsning og afgrænsning af ikke-statslige voldsaktører, fra statens opkomst til dens

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

konsolidering i den moderne nationalstat og til i dag, hvor statens voldsmonopol synes truet på ny. I dens formative periode betegner sådanne terroristiske figurer eller ikke-statslige voldsaktører de institutioner – adelen, bystater, lejehære, handelskompagnier og sørøvere – som statsmagten indgik i et ligeligt styrkeforhold med, og som den kun langsomt fik tilkæmpet sig dominans over. I modsætning hertil står den konsoliderede nationalstats periode, hvori statens monopol på volds- og retsapparatet indgik i et så ulige styrkeforhold, at dens voldelige udfordrere på det nærmeste meldte sig ud af legaliteten ved blot at betvivle den konkrete statsmagts legitimitet. Det var en periode, hvori anarkistiske og socialistiske grupper, fascister, borgerrettighedsbevægelser og fortalere for national uafhængighed oplevede, at deres opposition – selv hvor den var ikke-voldelig – blev kriminaliseret, erklæret statsfjendtlig og følgelig bekæmpet. Endelig kan vi betragte den funktion, den terroristiske figur udfylder i vores egen samtid, hvor der er gået inflation i betegnelsen 'terrorist', der er blevet det foretrukne prædikat i karakteristikken af statens modstandere. Om den statslige overmagt så er repræsenteret ved USA i Irak, Rusland i Tjetjenien eller noget tredje, bliver grupper, der før ville blive kaldt kriminelle, partisaner el.lign., forskelsløst betegnet som terrorister. Kategorien 'terroristiske figurer' forsøger at beskrive de idehistoriske paralleller mellem statens karakteristik af sine modstandere, hvad enten terroristbegrebet, som ret beset er en moderne betegnelse, er blevet taget i anvendelse eller ej, fordi det er vores antagelse, at måden, hvorpå sådanne karakteristikker ytres, udgør en konstans i statens historie.

*

Bogen er inddelt i afsnit, der tilnærmer sig en kronologisk opdeling, om end den ikke er forsøgt strengt håndhævet, da hensigten med bogens temaer og problematikker netop har været at overskride en sådan afgrænset temporalisering. Ambitionen med bogen er at tilvejebringe en pluralistisk eller tværfaglig tilgang til forståelsen af forholdet mellem terror og antiterror. Derfor har vi inviteret forskere fra bl.a. samfundsvidenskab, psykologi, historie, filosofi, områdestudier og idéhistorie til at bidrage til antologien, og derfor har vi valgt at optrykke en række originaltekster fra voldens idéhistorie fra Robespierre til Osama bin Laden.

Vi indleder antologien med tre introducerende artikler, der sætter scenen for det følgende. De to første artikler, "Staten og dens udfordrere – vold som terror eller krig" samt "Undtagelse og terror", er skrevet af antologiens redaktører med det formål at give læseren nogle mulige teoretiske redskaber at nærme sig terror/antiterror-problematikken med. Artiklernes fokus er således en række centrale begrebslige og historiske distinktioner, og de udgør i den henseende også et grundrids over, hvordan bogen og dens tema er blevet tænkt af dens ophavsmænd. Den

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

tredje indledende artikel er Jacob Alsteds "Terrorisme som mangel på kollektiv modning", der tager fat på antiterrorismen fra et historisk-sociologisk og psykologisk udgangspunkt. Alsted demonstrerer således, hvordan terrorisme udgør en central del af statsdannelsesprocessen, og ser dens fortsatte eksistens som tegn på en mangel på kollektiv modning selv i veludviklede stater.

Andet afsnit har overskriften "Sørøvere, lejesoldater og privat vold. Ikke-statslige voldsaktører i statens formative periode (1450-1870)". Formålet er at præsentere en række af de ikke-statslige voldsaktører, der opererede, inden staten hævdede og etablerede et egentligt voldsmonopol og en territoriel tilstedeværelse – og dermed muliggjorde nedkæmpningen eller afskaffelsen af de ikke-statslige voldsaktører. Dette afsnit præsenterer også vores fortløbende fokus på statens brug af diverse ikke-statslige voldsaktører for at fremme statslige målsætninger. Et væsentligt tema er som allerede nævnt opkomsten af de såkaldte 'terroristiske figurer', altså statens stigende kriminalisering af dens voldelige udfordrere. Vi påstår ikke, at disse kriminaliserede er terrorister (eller for den sags skyld, at de er frihedskæmpere). Vores formål med begrebet er at henlede opmærksomhed på statens beskrivelse af sine udfordrere og modstandere som værende uden for lovens og moralens rækkevidde.

Afsnittet indledes med Jeppe B. Netterstrøms artikel "Den fejdende adelsmand, den voldelige bonde og staten – 'terroristiske figurer' og 'antiterrorisme' i Danmark 1450-1650", der behandler den præmoderne stats forhold til privat vold i form af dueller, fejder og bondeoprør. Vi ser her de første spæde tegn på, hvordan staten forsøger at monopolisere volden ved at delegitimere privat retshåndhævelse i dueller og fejder samt dens forsøg på at pacificere bønderne. Næste artikel er Lars B. Struwes "Lejesoldaterne i 1600- og 1700-tallet – fra terroriserende lejetropper til udskreven national hær", der fokuserer på lejesoldaten og på den danske stats overgang fra en hær domineret af lejesoldater til en totalt nationalt hvervet hær. Struwe fortæller desuden historien om lejesoldaten som en terroristisk figur i civilbefolkningens øjne. Mikkel Thorups "Pirater, barbarer og stater – om USA's første internationale antiterrorkrig og Frankrigs algierske statsterror" kredser om sørøveren og i mindre grad sørøverens statsligt autoriserede dobbeltgænger: kaperen. Artiklen stiller skarpt på det, der er blevet kaldt den første globale antiterrorkrig, nemlig kampen mod sørøveriet, særligt på USA's krig mod de nordafrikanske sørøvere og på Frankrigs kolonialisering af Algeriet med samme formål, og der trækkes en række linjer frem til den nuværende krig mod terror. Casper J. Andersen undersøger i sin artikel "Handelskompagniet British South Africa Company som ikke-statslig voldsaktør 1889-1894" en sjældent hørt fortælling i statens historie, nemlig historien om de private handelskompagnier, der agerede som kvasi-stater med ret til at rejse hære, slutte forbund og erklære krig imod samfund og statslignende organisationer uden for det europæiske statsrum. Med fokus på det sydlige Afrika beskriver Andersen

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

således, hvorfor staten først tillod og siden afviklede det private handelskompagnis fremtrædende rolle i kolonierne.

Som afslutning på afsnittet om statens formative periode og som overgang til bogens tredje del om nationalstaten har vi valgt et uddrag af Maximilien de Robespierres berømte og berygtede tale om revolutionen fra 1794. Den bringes her for første gang på dansk. Talen er interessant, fordi den, idet Robespierre knytter den nationale dyd sammen med terroren, viser terrorbegrebets oprindelse i statens selvforsvar. Terroren betegner statens kamp mod private, kontrarevolutionære voldsgrupper og ikke, som vi opfatter begrebet i dag, som private voldsaktørers anslag mod staten.

Det tredje afsnit har overskriften "Guerillaer, anarkister og politisk terror. Antiterrorismen og den moderne nationalstat (1870-1989)". Her fokuserer vi på forestillingen om trusler fra ikke-statslige voldsaktører mod den konsoliderede nationalstat, og hvad enten sådanne forestillinger var begrundende eller ej, brugen heraf til at mobilisere det statslige voldsapparat som led i et eksistentielt opgør mod dens indre fjender. I dette afsnit ser vi således på de første grupper, der fik betegnelsen terrorister, og derfor også på de første egentlige udtryk for statslig antiterrorisme.

Afsnittet indledes med Carl Pedersens artikel "USA ser rødt 1919-1920", der beskriver den amerikanske frygt for anarkismen i begyndelsen af det 20. århundrede, en frygt for udenlandsk terror, der har en række klare paralleller til nutiden. I "Vold og statsmagt i Italien i den fascistiske æra" diskuterer Thomas Harder både den fascistiske stats og dens modstanderes forhold til voldsanvendelse. Herfra tager vi til Sovjetunionen og Moskva-processerne, hvor Bertel Nygaard i sin artikel "Antiterrorismens algebra – statsopbygning og fjendebillede under Moskvaprocesserne 1936-38" viser, hvordan de anklagede af staten – og af Sovjets udenlandske støtter – blev fremstillet som landsforrædere og terrorister. Artiklen demonstrerer den antiterroristiske sprogbrugs manipulerbarhed, hvori enhver stats fjender kan benævnes og bekæmpes som terrorister. Med Gert Sørensens "De Røde Brigader og 'spændingens strategi'" vender vi tilbage til Italien, denne gang til efterkrigstidens blyår med rød terror og sort antiterror, der til forveksling lignede hinanden. Artiklen diskuterer Aldo Moro-sagen som eksempel på det både uklare og tydelige forhold og samarbejde, der til tider opstår mellem staten og semi-private voldsaktører, her nyfascister, i statens antiterrorstrategi. Den samtidige tyske antiterrorstrategi viste sig ganske anderledes, og Anne F. Sørensen udlægger i sin artikel "I krig mod 'statsfjende nr. 1' – vesttysk terrorbekæmpelse i 1970'erne" både de forskellige tiltag, den tyske stat tog i brug imod Rote Armee Fraktion, og den måde, hvorpå disse tiltag spillede sammen med forskellige opfattelser af statens praktiske og demokratiske meritter. Afsnittets sidste artikel er Lars Erslev Andersens "Fra amerikansk jihad til jihad mod Amerika – USA's partisankrig i Afghanistan 1979-1992", der fortæller

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

historien om en af Den Kolde Krigs konfrontationer, der skulle få direkte og skæbnesvangre konsekvenser i perioden efter murens fald, nemlig om Pakistan og USA's støtte til de islamistiske mujahedineres kamp imod det Sovjet-støttede styre i Kabul. Her er endnu et eksempel på, hvordan staten bruger ikke-statslige voldsaktører for at fremme en statslig målsætning, og Erslev Andersen demonstrerer, hvordan en sådan strategi kan have farlige implikationer for statens egen sikkerhed.

Det var i nationalstatsligt regi, at terrorbegrebet fik sin nuværende form og udøvere, og det er derfor også billeder fra nationalstatens epoke, der former vores forestillinger om nutidens globale terrorisme, hvad enten vi anvender begreber herfra til at forstå nutiden, eller vi taler om en 'ny terrorisme' til forskel fra den klassiske. Derfor afslutter vi også afsnittet om den moderne nationalstat med hele seks primærtekster fra perioden. Den første, "Revolution, terrorisme, banditvirksomhed", er af den russiske anarkist Mikhail Bakunin, der i dette uddrag fra et brev, skrevet i 1869, etablerer en forbindelse mellem forskellige kriminaliserede grupper fra banditten til terroristen. Anden tekst er af Vladimir Lenin, der i sin artikel om partisankrig fra 1906 diskuterer, hvorvidt revolutionære kan tillade sig at lade deres kamp og kampens midler bestemme af statens kategorier for det lovlige og det ulovlige – ikke overraskende kritiserer Lenin dem, der overtager statens legalitetsbestemmelser. Den tredje tekst er af franskmanden Georges Sorel, hvis bog *Tanker om vold* fra 1908 blev en stor inspirationskilde for yderligtgående på både venstre- og højrefløjen i første halvdel af det tyvende århundrede. I overensstemmelse med Lenin forsvarer han i den tekst, vi bringer her, brugen af vold og kritiserer dem, der afsværger den. Fjerde tekst er et uddrag fra Adolf Hitlers *Min kamp*, hvori han diskuterer SA's brug af vold som et centralt element i den nazistiske organisations vej mod magten. Som en tredje repræsentant for det 20. århundredes totalitære regimer har vi ladet et uddrag fra Mao Tse-Tungs skrifter optrykke. Heri redegøres der for forholdet mellem regulær krig og revolutionære krige – en passage, der fik afgørende betydning for opfattelsen af guerillakamp i både den tredje verden og i Vesten. Den sjette tekst udgør et eksempel på denne påvirkning. Der er tale om et uddrag fra et kommuniké affattet af Rote Armee Fraktion, den klassiske terrorismes måske mest berømte gruppe, og heri diskuteres byguerillaen som kampform.

Under titlen "Nye tider, nye trusler? Terror og antiterror efter murens fald (1989-2006)" trækker vi i fjerde og sidste afsnit analysen op til vores egen samtid. Heri fokuserer vi på statens håndtering af truslen fra det, der er blevet kaldt den nye terrorisme, repræsenteret ved al Qaeda, og på, hvad det betyder for både statslige og ikke-statslige aktørers selvopfattelse og manøvremuligheder.

Første artikel er Thomas Olesens "Mellem Skylla og Karybdis – politisk aktivisme efter 11. september", der diskuterer, hvordan terrorangrebet den 11. september 2001 har påvirket den globaliseringskritiske bevægelses mulighed for politisk mobilise-

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

ring og kritik i en tid, hvor modstand stadigt oftere udråbes til terrorisme. Olesen belyser, hvordan angrebet på USA nok har reduceret bevægelsens muligheder på nogle områder, men måske også har skabt åbninger på andre. En ganske anden form for aktør end den globaliseringskritiske aktivist er lejesoldaten, der i kraft af væksten af private sikkerhedsselskaber har fået en voldsom renæssance de seneste år. Morten Brænder undersøger netop i sin artikel, "Outsourcing af legitim voldsanvendelse – lejesoldatens genindskrivning i det statslige rum", i hvilken grad markedsliggørelsen af det statslige voldsmonopol repræsenterer et nyt fænomen, og hvorvidt det truer statens eksistens. I artiklen "Globaliseringens terrorister – anarkister, al Qaeda og gerningens propaganda" sammenligner Mikkel Vedby Rasmussen den klassiske anarkistiske terrorisme med al Qaedas moderne og argumenterer for, hvorledes de to bevægelser kan betragtes som reaktioner på globaliseringen – anarkismen på den første globaliseringsbølge op til den Første Verdenskrigs udbrud og al Qaeda på den anden globaliseringsbølge i tiden efter murens fald. Ideen om terror som et vilkår i en global tidsalder er også et centralt element i Mikkel Bolt Rasmussens artikel "Antiterrorisme som regeringsteknik", om end fokus her med udgangspunkt i en diskussion af global kapitalisme og tesen om den generaliserede undtagelsestilstand snarere rettes på den statslige side af forholdet terror/antiterror. Emily Hartz argumenterer derimod i sin artikel "Gør krigen mod terrorisme retten tavs? – om undtagelser, krig og Højesteret" for, at undtagelsestilstanden, således som den er blevet fremstillet af blandt andre Giorgio Agamben, netop ikke er blevet generaliseret i krigen mod terror, eftersom den amerikanske Højesteret har sat klare grænser for statens brug af antiterror.

Et sted, hvor sådanne grænser for statslig voldsanvendelse tilsyneladende ikke gør sig gældende i nogen nævneværdig grad, er i Saudi-Arabien, et yndet angrebsmål for al Qaeda. Med udgangspunkt i de historiske forudsætninger for Saudi-Arabiens opståen fortæller Søren Hove i sin artikel "Det saudiarabiske kongehus og oppositionel islam før og efter 11. september 2001", hvorledes splittelsen mellem geopolitisk nødvendighed og religiøs legitimering af kongehusets magt altid har betydet et problematisk og ofte voldeligt forhold til de saudiske islamister. Jørgen Dragsdahls artikel, "Briller fra Den Kolde Krig – hvad har skabt Bush-regeringens opfattelse af terrorisme?", er en historisk såvel som aktuel gennemgang og diskussion af den amerikanske forståelse af og tilgang til terrorismen. Dragsdahl viser, hvorledes en mangelfuld forståelse af det fænomen, de ikke-statslige aktører udgør, kan have alvorlige konsekvenser for, hvordan staten kan løse de problemer, man reelt står over for. Der sluttes af med Andreas Beck Holms bidrag, "Den dæmoniserende retorik – terrorismens konstruktion i politisk diskurs", hvis emne er det diskursive forhold mellem terror og ondskab, dvs. den gængse forestilling om, at terrorister er defineret ved at være onde mennesker. Beck Holm demonstrerer det problematiske i en sådan opfattelse og tilbyder i stedet en alternativ tilgang, der

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

insisterer på en 'civilisering af det politiske', en stadig spørgen til fundamentet for og konsekvenserne af de eksisterende magtstrukturer.

Bogen afsluttes med fire primærtekster. Den første er et uddrag fra *The Turner Diaries* af den amerikanske nynazist William Pierce, der skildrer en højreorienteret terrorgruppes kamp imod *the Zionist Occupation Government*, 'Den Zionistiske Besættelsesregering'. Pierces bog er egentlig affattet allerede i 1978, men når vi bringer uddraget i dette afsnit, skyldes det, at netop denne passage om et fiktivt terrorangreb kom til at udgøre den helt konkrete inspirationskilde for Timothy McWeigh, da han med bombesprængningen af den føderale bygning i Oklahoma den 19. april 1995 sendte 168 mennesker i døden. Dernæst bringer vi en tekst fra 1998 udsendt af den mand, der mere end nogen anden symboliserer terroren i vores samtid, Osama bin Laden. Både Timothy McVeigh og Osama bin Laden er arketypiske som ikke-statslige voldsaktører. Vi afslutter antologien med to udsagn, der repræsenterer den statsligt autoriserede brug af vold i dag – og som kom til at sætte rammerne for den mest vidtgående mobilisering af statslige ressourcer i bekæmpelsen af ikke-statslige voldsaktører nogensinde: George W. Bushs tale til Kongressen den 20. september 2001, der kan betegnes som den formelle erklæring af krigen mod terror, og Tony Blairs tale på Labours kongres den 2. oktober 2001, hvori han erklærede sin og ethvert moralsk individs uforbeholdne opbakning til krigshandlingernes begyndelse.

*

Det er en antologis styrke, at den favner bredt, både indholdsmæssigt og metodisk. Den styrke har vi søgt at udnytte ved at bede forfattere med meget forskellige baggrunde og med meget forskellige tilgange – deskriptivt som normativt – om at komme med deres bidrag. I modsætning til en monografi, der tillader den enkelte forfatter at forfølge sin overordnede hypotese, og hvor forfatteren står til ansvar for det samlede værk, skal det derfor understreges, at de enkelte bidragydere til denne bog, dens bredde og emne taget i betragtning, kun hæfter for deres egen artikel og ikke kan holdes ansvarlige for påstande bragt andetsteds i bogen endsige for redaktørernes overordnede hensigt med og ramme for antologien. Et forbehold, det nok ikke er mindre vigtigt at tage i en tid, hvor begge konfliktens parter hævder, at man enten er med dem eller imod dem.

Mikkel Thorup & Morten Brænder

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

1. DEL

Introduktion: stat og terror

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret. Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.